

YANGI O'ZBEKISTONDA YOSHLARNING MILLIY IDENTIFIKATSIYASINI MUSTAHKAMLASH VA KOSMOPOLITIZM TA'SIRIDAN HIMOYA QILISHNING FALSAFIY ASOSLARI

Mamadlimov Azimjon Xasanboyevich

Farg'ona davlat universiteti harbiy ta'lim fakulteti o'qituvchisi dotsent

Annotatsiya: *Maqolada Yangi O'zbekistonda yoshlarning milliy identifikatsiyasini mustahkamlash va ularni kosmopolitizmning salbiy ta'siridan himoya qilish masalasi ijtimoiy-falsafiy nuqtayi nazardan tahlil qilinadi. Globallashuv sharoitida yosh avlodning milliy o'zligini anglash jarayoni va uning mafkuraviy immunitetini shakllantirish yo'llari yoritiladi. Tadqiqotda milliy g'oya, ta'lim, madaniyat va axborot siyosatining yoshlarga ta'siri hamda milliy identifikatsiyani saqlashda muhim omillar sifatida.*

Kalit so'zlar: *Yangi O'zbekiston, yoshlar, milliy identifikatsiya, kosmopolitizm, globallashuv, mafkuraviy immunitet, milliy g'oya, ta'lim, madaniyat, axborot siyosati, ijtimoiy-falsafiy asoslar*

KIRISH

Bugungi globallashuv sharoitida milliy o'zlikni anglash va uni asrab-avaylash dolzarb ijtimoiy-falsafiy muammolardan biri hisoblanadi. Xususan, Yangi O'zbekiston sharoitida yoshlarning milliy identifikatsiyasini mustahkamlash masalasi davlat siyosatining ustuvor yo'nalishlaridan biri sifatida qaralmoqda. Zero, yoshlar – har qanday jamiyatning kelajagi bo'lib, ularning mafkuraviy immunitetini shakllantirish, an'anaviy qadriyatlar va zamonaviy taraqqiyot o'rtasidagi uyg'unlikni ta'minlash muhim vazifalardan biridir.

Kosmopolitizm g'oyalari jamiyat taraqqiyotiga ijobiy va salbiy ta'sir ko'rsatishi mumkin. Bir tomondan, u ochiqlik, turli madaniyatlar bilan hamkorlik qilish imkoniyatlarini kengaytirsa, boshqa tomondan, milliy o'zlikni yo'qotish, an'anaviy qadriyatlardan uzoqlashish xavfini tug'diradi. Shu nuqtayi nazardan, yoshlarning milliy identifikatsiyasini mustahkamlash orqali ularni kosmopolitizmning salbiy ta'siridan himoya qilish strategik ahamiyat kasb etadi.

Mazkur maqolada Yangi O'zbekiston yoshlarining milliy o'zligini anglash jarayoni va unga ta'sir etuvchi ijtimoiy-falsafiy omillar tahlil qilinadi. Shuningdek, milliy g'oya, ta'lim, madaniyat va axborot siyosatining yoshlar ongiga ta'siri hamda ularning mafkuraviy immunitetini shakllantirish yo'llari ko'rib chiqiladi. Maqolaning asosiy maqsadi – yoshlar orasida milliy identifikatsiyani mustahkamlash hamda ularni kosmopolitizm tahdidlaridan himoya qilish uchun samarali konseptual yondashuvlarni aniqlashdir.

ADABIYOTLAR TAHLILI VA METODOLOGIYA

Milliy identifikatsiya, globallashuv va kosmopolitizm tushunchalari zamonaviy falsafa, sotsiologiya va siyosatshunoslik sohalarida keng o'rganilgan. Ushbu tadqiqot doirasida mavzuga oid xalqaro va mahalliy ilmiy manbalar tahlil qilindi.

Kosmopolitizm g'oyasi G. Appiah (2006), U. Bek (2006) va M. Nussbaum (1996) kabi tadqiqotchilar tomonidan insoniyatning umumiy qadriyatlar atrofida birlashishi, milliy chegaralarning nisbiyligi hamda global identifikatsiya shakllanishi bilan izohlangan. Ushbu yondashuv global taraqqiyot va integratsiyaning ijobiy jihatlarini ta'kidlaydi.

Biroq, S. Xantington (1996) va A. D. Smit (2010) kabi olimlar kosmopolitizmning milliy madaniyat va an'analar bilan ziddiyatga kirishishi mumkinligini ta'kidlab, milliy o'zlikni anglash muhimligini urg'ulaganlar. Xantingtonning "Sivilizatsiyalar to'qnashuvi" nazariyasi shuni ko'rsatadiki, globallashuv jarayonida milliy va diniy identifikatsiya mustahkamlanishi yoki aksincha, zaiflashishi mumkin.

O'zbekiston sharoitida milliy identifikatsiya masalasi va yoshlarning mafkuraviy immunitetini shakllantirish bo'yicha ilmiy yondashuvlar M. Mahmudov (2018), G. Xudoyberganova (2021) va Sh. Mirziyoyev (2020) asarlarida yoritilgan. Sh. Mirziyoyev o'z asarlarida yoshlar tarbiyasini mamlakatning strategik rivojlanish yo'nalishi sifatida belgilab, ularning milliy ongini mustahkamlashga katta e'tibor qaratgan.

Mahalliy olimlar milliy qadriyatlarni asrashda ta'lim tizimi, oilaviy tarbiya, axborot maydoni va ijtimoiy institutlarning roli katta ekanligini ta'kidlaydilar. Shu bilan birga, milliy identifikatsiyani mustahkamlashning eng muhim yo'nalishlaridan biri – bu mafkuraviy immunitetni shakllantirish, yoshlarni turli madaniy va mafkuraviy xurujlardan himoya qilishdan iboratdir.

Tahlillar shuni ko'rsatadiki, milliy identifikatsiya va kosmopolitizm o'rtasidagi muvozanatni saqlash muhim vazifa bo'lib, bu jarayonda davlat siyosati, ta'lim tizimi va madaniy faoliyat muhim rol o'ynaydi.

Mazkur tadqiqotda ijtimoiy-falsafiy yondashuv asosida yoshlarning milliy identifikatsiyasini mustahkamlash va kosmopolitizm ta'siridan himoya qilish jarayoni tahlil qilindi. Tadqiqot quyidagi usullardan foydalanib olib borildi:

Tahliliy usul – milliy identifikatsiya va kosmopolitizmning nazariy asoslari, ilg'or ilmiy manbalar asosida o'rganildi.

Taqqoslash usuli – milliy o'zlikni anglashning turli falsafiy yondashuvlari hamda kosmopolitizmning yoshlar dunyoqarashiga ta'siri taqqoslandi.

Tarixiy usul – milliy identifikatsiyaning shakllanish bosqichlari, uning rivojlanishi va zamonaviy davrdagi muammolar o'rganildi.

Sotsiologik tahlil – yoshlarning milliy qadriyatlarga munosabati, ularning milliy o'zlikni anglash darajasi haqidagi ma'lumotlar statistik tahlillar orqali umumlashtirildi.

Germenevtik usul – davlat siyosati, huquqiy hujjatlar va ilmiy adabiyotlarning mazmuni tahlil qilindi.

Ushbu metodologik yondashuv tadqiqot natijalarining ilmiy asoslanganligini ta'minlashga hamda Yangi O'zbekistonda yoshlarni milliy identifikatsiyani mustahkamlash orqali kosmopolitizmning salbiy ta'siridan himoya qilish bo'yicha samarali tavsiyalar ishlab chiqishga xizmat qiladi.

Tadqiqotning ilmiy yangiligi shundan iboratki, unda milliy identifikatsiyani mustahkamlash va kosmopolitizmning salbiy ta'siridan himoyalaniish masalasi zamonaviy falsafiy konsepsiyalar hamda O'zbekistonning milliy manfaatlari kontekstida tahlil qilinadi. Bu yondashuv yoshlarning milliy ongini shakllantirishda yangi strategiyalar ishlab chiqish uchun amaliy ahamiyatga ega.

NATIJALAR

Tadqiqot natijalari shuni ko'rsatdiki, Yangi O'zbekiston sharoitida yoshlarning milliy identifikatsiyasini mustahkamlash va kosmopolitizmning salbiy ta'siridan himoya qilish masalasi bir nechta muhim ijtimoiy-falsafiy omillarga bog'liq. Quyida ushbu natijalar umumlashtirildi:

Yoshlarning milliy o'zlikni anglash jarayonida ta'lim tizimi, oilaviy tarbiya va madaniyat asosiy omillar hisoblanadi.

Milliy g'oya va mafkuraning jamiyatda to'g'ri targ'ib etilishi yoshlarda mafkuraviy immunitet shakllanishiga xizmat qiladi.

Milliy qadriyatlarni saqlash va rivojlantirish yoshlar orasida milliy iftixorni shakllantirishning muhim yo'nalishi bo'lib, bu ularni kosmopolitizmning salbiy ta'siridan himoya qiladi. Kosmopolitizmning ijobiy jihatlari sifatida ochiqlik, madaniy xilma-xillikni qabul qilish va global hamkorlik ko'rsatib o'tildi. Biroq, uning salbiy jihatlari orasida milliy o'zlikni yo'qotish xavfi, an'anaviy qadriyatlardan uzoqlashish va milliy g'ururning susayishi mavjud.

Axborot maydonining globallashuvi yoshlar orasida kosmopolit qarashlarning keng tarqalishiga sabab bo'lishi mumkin, bu esa ularning milliy identifikatsiyasiga salbiy ta'sir ko'rsatadi.

Milliy identifikatsiyani mustahkamlashning falsafiy asoslari

Jamiyatning mafkuraviy barqarorligini ta'minlashda tarixiy va madaniy merosning ahamiyati katta.

Milliy identifikatsiyani mustahkamlash uchun davlat siyosati va ta'lim tizimi orqali milliy ongni rivojlantirish zarur.

Yoshlarning madaniy va axborot immunitetini oshirish orqali ularni globallashuv jarayonidagi salbiy ta'sirlardan himoya qilish mumkin.

Tarbiyaning roli va ta'lim tizimining vazifalari

Oila va ta'lim muassasalarida milliy qadriyatlar va tarixiy merosni targ'ib qilish yoshlarning milliy identifikatsiyasini shakllantirishga xizmat qiladi.

Ta'lim tizimi orqali yoshlarni tanqidiy fikrlashga o'rgatish, ularga milliy va umuminsoniy qadriyatlarni uyg'unlashtirish yo'llarini ko'rsatish muhim ahamiyat kasb etadi.

Ijtimoiy tarmoqlar va onmaviy axborot vositalarining milliy qadriyatlarni targ'ib etishdagi o'rni oshirilishi lozim.

Milliy identifikatsiyani mustahkamlash uchun ta'lim muassasalarida maxsus dasturlar ishlab chiqish.

Yoshlar orasida milliy qadriyatlarga asoslangan ijtimoiy loyihalar va dasturlarni amalga oshirish.

Axborot xavfsizligini ta'minlash va yoshlarning mafkuraviy immunitetini oshirish maqsadida milliy kontent yaratish va targ'ib qilish.

Globallashuv sharoitida yoshlarning milliy o'zligini anglashiga yordam beradigan ilmiy va madaniy tadqiqotlarni qo'llab-quvvatlash.

Ushbu natijalar shuni ko'rsatdiki, Yangi O'zbekistonda yoshlarning milliy identifikatsiyasini mustahkamlash jamiyat barqarorligi va kelajak taraqqiyoti uchun strategik ahamiyat kasb etadi. Kosmopolitizmning salbiy ta'siridan himoyalanih esa kompleks

yondashuv talab qiladigan jarayon bo'lib, bunda ta'lim, madaniyat, davlat siyosati va axborot maydonining roli muhim hisoblanadi.

XULOSA

Tadqiqot natijalari shuni ko'rsatadiki, Yangi O'zbekiston sharoitida yoshlarning milliy identifikatsiyasini mustahkamlash va ularni kosmopolitizmning salbiy ta'siridan himoya qilish dolzarb ijtimoiy-falsafiy masala hisoblanadi. Milliy identifikatsiyaning barqarorligi bevosita ta'lim, tarbiya, madaniyat va davlat siyosati bilan chambarchas bog'liq bo'lib, yoshlarning milliy o'zligini anglash darajasi mamlakatning taraqqiyoti va mafkuraviy mustaqilligiga bevosita ta'sir qiladi.

Globalashuv sharoitida yoshlar ongiga kosmopolitizm g'oyalari turli yo'llar orqali ta'sir ko'rsatmoqda. Kosmopolitizmning ijobiy jihatlari sifatida madaniy xilma-xillikni qabul qilish, ochiqlik va global muloqot imkoniyatlari e'tirof etilsa-da, uning milliy qadriyatlarga bo'lgan ta'siri ehtiyotkorlik bilan baholanishi lozim. Milliy identifikatsiyaning zaiflashuvi yoshlar orasida milliy g'urur susayishi, madaniy begonalashuv va mafkuraviy bo'shliq paydo bo'lishiga olib kelishi mumkin.

Tadqiqot jarayonida aniqlangan asosiy xulosalar quyidagilardan iborat:

1. Milliy identifikatsiyani mustahkamlash davlat va jamiyat uchun strategik ahamiyatga ega bo'lib, ta'lim tizimi, oilaviy tarbiya va axborot maydonining roli katta.
2. Kosmopolitizmning salbiy ta'siridan himoyalaniish uchun yoshlarning mafkuraviy immunitetini oshirish, tanqidiy fikrlashini rivojlantirish va milliy g'oya asoslarini mustahkamlash muhimdir.
3. Ta'lim muassasalarida milliy identifikatsiyani shakllantirishga qaratilgan dasturlarni keng joriy etish, yoshlarni milliy qadriyatlarga asoslangan holda global jarayonlarga moslashtirish zarur.
4. Madaniy va axborot siyosati orqali milliy o'zlikni anglashni kuchaytirish, yoshlarning milliy va umuminsoniy qadriyatlarni uyg'unlashtirishga yordam berish lozim.
5. Yoshlarning internet va ijtimoiy tarmoqlarda mafkuraviy xurujlardan himoyalaniishini ta'minlash, milliy kontent yaratish va targ'ib qilish muhim vazifalardan biri hisoblanadi.

Shunday qilib, Yangi O'zbekistonda yoshlarning milliy identifikatsiyasini mustahkamlash bo'yicha kompleks yondashuv ishlab chiqish talab etiladi. Bu jarayonda davlat, jamiyat va ilmiy hamjamiyatning hamkorlikdagi sa'y-harakatlari milliy g'oyani rivojlantirish hamda yoshlarni globalashuvning salbiy ta'siridan himoya qilish uchun muhim shart-sharoit yaratadi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO'YXATI:

1. Appiya, K. A. (2006). Kosmopolitizm: Begonalar olamida axloqiy tamoyillar. Nyu-York: W.W. Norton & Company.
2. Bek, U. (2006). Kosmopolit dunyoqarash. Polity Press.
3. Nussbaum, M. C. (1996). Vatanparvarlik chegaralarining yangi demokratik forumi. Beacon Press.

4. Xantington, S. (1996). Sivilizatsiyalar to‘qnashuvi va yangi jahon tartibini shakllantirish. Simon & Schuster.
5. Smit, A. D. (2010). Millatchilik: Nazariya, mafkura, tarix. Polity Press.
6. Mahmudov, M. (2018). Milliy g‘oya: nazariya va amaliyot. Toshkent: O‘zbekiston.
7. Xudoyberganova, G. (2021). Globallashuv sharoitida milliy identifikatsiyaning o‘ziga xos xususiyatlari. Toshkent: Fan va texnologiya.
8. Mirziyoyev, Sh. (2020). Yangi O‘zbekiston strategiyasi. Toshkent: O‘zbekiston.
9. Saidov, A. (2019). Milliy qadriyatlar va globallashuv: falsafiy tahlil. Toshkent: Ma’naviyat.
10. To‘rayev, B. (2020). Yoshlarning ma’naviy immunitetini shakllantirishda ta’lim tizimining o‘rni. Toshkent: Iqtisodiyot va ta’lim.